

Професійна орієнтація змісту і процесу навчання іншомовного спілкування дозволяє вже на початковому етапі навчання здійснювати синхронне формування лінгвістичної, комунікативної та професійної компетенцій, що є базою для формування гнучкіших і стабільніших професійно-комунікативних навичок на наступних ступенях навчання.

Висновок. Отже, визначені підходи та принципи будуть стимулювати засвоєння професійного українського діалогічного мовлення іноземними студентами.

Література

1. Васильєва Л. Навчання діалогічної форми спілкування іноземною мовою: відбір та організація навчального матеріалу // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. — Львів : Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. — Вип. 4. — С. 238-247.

2. Кочан І.М. Нові освітні технології в практиці викладання української мови як іноземної // Теорія і практика викладання української мови як іноземної : зб. наук. праць. — Львів : Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. — Вип. 3. — С. 14-20.

3. Образцов П.И. Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку на неязыковых факультетах вузов : учеб. пособие / П.И. Образцов, О.Ю. Иванова. — Орел : ОГУ, 2005. — 114 с.

4. Поляков О.Г. Профильно-ориентированное обучение английскому языку / О.Г. Поляков // ИЯШ. — 2004. — № 3. — С. 6-11.

5. Сіліверстова Л. Проблеми укладання навчальних програм з української мови як іноземної // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. — Вип. 3. — Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2008. — С. 21-26.

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО АСПЕКТУ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ СФЕРИ ОФІЦЕРІВ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ПІДРОЗДІЛІВ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

УДК 159.922.351.746.1

Махлай О. М.

У статті представлено результати емпіричного дослідження психологічних умов розвитку пізнавальної сфери, якостей багатоконтекстного творчого мислення, як інструментального психологічного чинника розвитку пізнавальної сфери, офіцерів оперативно-розшукових підрозділів Державної прикордонної служби України.

Ключові слова: психологічний аспект розвитку пізнавальної сфери, оперативно-розшуковий підрозділ, багатоконтекстне творче мислення.

В статье представлены результаты эмпирического исследования психологических условий развития познавательной сферы, качеств многоконтекстного творческого мышления, как инструментального психологического фактора развития познаватель-

ной сфери, офіцерів оперативно-розшукових підрозділів Госу-
дарственной пограничної служби України.

Ключевые слова: психологический аспект развития познава-
тельной сферы, оперативно-розшукное подразделение, многокон-
текстное творческое мышление.

*The results of empiric research of psychological terms of development
of cognitive sphere are presented in the article, qualities of multicontext
creative thought, as instrumental psychological factor of development of
cognitive sphere, officers of operative-search subdivisions of Government
boundary service of Ukraine.*

Key words: psychological aspect of development of cognitive sphere,
operative-search subdivision, multicontext creative thought.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Завданнями оперативно-розшукових підрозділів (далі – ОРП) Державної прикордонної служби України (далі – Держприкордонслужба) є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп на державному кордоні, за які передбачена кримінальна відповідальність, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави. У межах своїх повноважень офіцери ОРП зобов'язані вживати необхідних заходів щодо попередження, своєчасного виявлення, припинення і розкриття злочинів та викриття причин і умов, які сприяють вчиненню злочинів, здійснювати профілактику правопорушень.

Для того, щоб за таких умов ефективно протистояти протизаконним діям на кордоні, офіцери ОРП повинні мати великий інтелектуальний потенціал, бути професійними, вміти працювати на випередження, уміти прогнозувати можливі загрози безпеці країни. Ці завдання можуть виконати лише ті офіцери, які матимуть високорозвинену пізнавальну сферу. Діалектика протидії транскордонній злочинності вимагає, щоб офіцери ОРП Держприкордонслужби уміли бачити не оболонку явища, а його суть, не застигли схеми, а процеси в розвитку, їх взаємозв'язки та суперечності, уміли виявляти механізми протиправної діяльності на державному кордоні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наш час розвиток пізнавальних процесів, здібностей і діяльності, що є однією з найважливіших умов досягнення високого рівня професіоналізму, активно досліджується українськими психологами серед яких: М.В. Костицький, С.Д. Максименко, В.П. Москалець, Н.І. Пов'якель, М.В. Савчин, О.Д. Сафін, Ю.М. Швалб та ін.

Також на сьогодні значну увагу приділено питанню професійного удосконалення офіцерів ОРП Держприкордонслужби. Зокрема, певні аспекти виховання професійних якостей, психологічне прогнозування надійності та психологічні умови оптимізації діяльності офіцерів ОРП Держприкордонслужби досліджували Ю.А. Галімов, С.О. Філіппов, А.П. Журавель, В.В. Демський, В.Г. Кельбя, М.О. Мацішин та ін. Проте, поза увагою залишились психологічні аспекти розвитку пізнавальної сфери офіцерів ОРП, актуальність яких суттєво підвищується в умовах якісно нових вимог до рівня оперативного забезпечення охорони державного кордону, необхідності підвищення ефектив-

ності практичної діяльності офіцерів ОРП, напруженого протистояння з транскордонною злочинністю.

Таким чином, нові вимоги до підготовки офіцерів ОРП Держприкордонслужби, недостатня теоретична розробленість вищезазначеного питання і перетворює розвиток пізнавальної сфери офіцерів ОРП Держприкордонслужби на *актуальну науково-практичну проблему*.

Метою даної статті є визначення та обґрунтування психологічних умов розвитку пізнавальної сфери офіцерів оперативно-розшукових підрозділів Державної прикордонної служби України.

Виклад основного матеріалу емпіричного дослідження. У психологічних дослідженнях традиційно значну увагу приділяють психологічним умовам і чинникам, які сприяють досягненню високого рівня особистісно-професійного розвитку людини. Загальнонауковою категорією “чинник” в психологічному контексті позначають об’єктивну причину, яка обумовлює саморух індивідуальності до високих досягнень. Ураховуючи це, можна стверджувати, що психологічні чинники – це основні причини, які мають характер рушійних сил та обумовлюють досягнення високого рівня особистісно-професійного розвитку, є його головними детермінантами. Психологічні умови – це значущі обставини, від яких залежить досягнення високого професіоналізму в діяльності.

Аналіз наукової літератури дозволяє виділити певні здібності, які можна розглядати як психологічні чинники, що забезпечують розвиток пізнавальної сфери офіцерів ОРП Держприкордонслужби. Насамперед потрібно вести мову про те, що розвиток пізнавальної сфери забезпечується такими здібностями: швидко переключати увагу; швидко запам’ятовувати великий обсяг різномірної інформації; максимально об’єктивно сприймати інформацію (відрізнити істинне від того несправжнього, об’єктивне від суб’єктивного, зовнішнє від внутрішнього, закономірне від випадкового); швидко відтворювати необхідну інформацію.

Окрім здібностей, психологічних чинників розвитку пізнавальної сфери можуть бути і деякі системні властивості особистості, зокрема: особистісна активність у пізнавальній діяльності (допитливість і винахідливість); розвинені логічні здібності; високий рівень розвитку мови як засобу мислення і мовлення як засобу спілкування; здібність до тривалої розумової роботи; розвинена творча уява.

Найважливішим психологічним чинником оптимізації процесу розвитку пізнавальної сфери офіцерів ОРП Держприкордонслужби є формування багатоконтекстного творчого мислення. Для посилення цього чинника розвитку пізнавальної сфери офіцерів ОРП необхідно використовувати сукупність такого психологічного інструментарію: актуалізація потреби офіцерів ОРП у багатоконтекстному творчому мисленні; розвиток якостей багатоконтекстного творчого мислення в умовах розвиваючої взаємодії; психологічна підтримка формування багатоконтекстного творчого мислення у офіцерів ОРП.

Актуалізацією потреби офіцерів ОРП у багатоконтекстному творчому мисленні ми називаємо поєднання умов, які сприятимуть переведенню цього процесу з потенційного поля діяльності в актуальне. Умовами посилення зазначеного психологічного чинника є: ознайомлення офіцерів ОРП з особливо-

стями пізнавальної сфери, забезпечення емоційно-позитивного ставлення до формування багатоконтекстного творчого мислення; поступове, за умов розвиваючої взаємодії, зняття у офіцерів ОРП поведінкових бар'єрів.

Наше емпіричне дослідження включало формувальний експеримент, у межах якого з учасниками експериментальних груп було проведено факультативний курс занять “Розвиток пізнавальної сфери офіцерів оперативно-розшукових підрозділів”, спрямований на створення відповідних психологічних умов. Завданнями курсу були: ознайомлення учасників експерименту з теоретичними питаннями розвитку пізнавальної сфери, навчання евристичним методам розв'язання творчих завдань та основам пізнавальної самостійності.

Під час формувального етапу експерименту ми перевірили вплив на розвиток пізнавальної сфери офіцерів ОРП таких груп психологічних умов:

для формування багатоконтекстного творчого мислення – актуалізація потреби офіцерів ОРП у проявах якостей багатоконтекстного творчого мислення; розвиток якостей багатоконтекстного творчого мислення в умовах розвиваючої взаємодії; психологічна підтримка формування багатоконтекстного творчого мислення в офіцерів ОРП;

для розвитку якостей багатоконтекстного творчого мислення в умовах цілеспрямованої розвивальної взаємодії – ретельне опрацювання змісту курсу занять; врахування особистісних особливостей учасників розвивальної взаємодії; гуманістична взаємодія всіх учасників взаємодії;

для психологічної підтримки розвитку багатоконтекстного творчого мислення – розвиток здатності до проблематизації, надання можливості офіцерам оволодіти творчими розумовими стратегіями; забезпечення реалізації здатності особистості до самокерування емоційним станом у процесі творчої діяльності; забезпечення доцільної творчої взаємодії у професійній діяльності.

При ознайомленні офіцерів ОРП Держприкордонслужби з особливостями пізнавальної сфери ми враховували відоме положення К.Д. Ушинського [1] про необхідність впливу на всі органи чуття людини для кращого засвоєння матеріалу. Ми не лише ознайомлювали учасників експерименту з тими або іншими елементами пізнавальної сфери, але й за допомогою активних методів демонстрували особливості пізнання навколишнього світу на основі сенсорних систем особистості, роз'яснювали процес формування і розвитку сенсорних еталонів у вигляді наочно-образних уявлень, що впливають на розвиток мислення особистості.

На заняттях з цією метою ми використовували широкий спектр творчих вправ та ігор. Найважливішими функціями цих вправ та ігор були функції творчої самореалізації особистості, зокрема, діагностична, психорозвиваюча, психокоректувальна, комунікативна. Їх основним призначенням було забезпечення таких психологічних умов: створення розвиваючого середовища, творчого простору; ознайомлення учасників експерименту з особливостями пізнавальної сфери, з сенсорними системами особистості; активізація діяльності сенсорних систем кожного учасника; розвиток чуттєвого сприйняття учасників експерименту на заняттях з іншим психологічним змістом, наприклад, з проблем розвитку якостей багатоконтекстного творчого мислення.

Для забезпечення емоційно-позитивного ставлення учасників експерименту до процесу формування багатоконтекстного творчого мислення ми підбирали для занять яскравий, емоційно забарвлений матеріал, творчі завдання. Спільно з учасниками експерименту ми виробили і прийняли загальні правила: слухати і чути кожного, не перебивати того, хто говорить, висловлювати будь-яку точку зору, приймати її спокійно, не засуджувати, поважати чужу думку, уникати категоричного неприйняття чужих думок. Це забезпечило створення безпечного психологічного середовища та дозволило кожному учаснику занять вільно виражати себе. Емоційний контакт учасників експерименту з ведучим, який демонстрував зразки творчої поведінки, також сприяв створенню емоційно-позитивного ставлення до формування багатоконтекстного творчого мислення. У результаті в учасників експерименту знизилися негативні емоції, хоча перед чим ці емоції блокували формування багатоконтекстного творчого мислення.

Подоланню поведінкових бар'єрів, які гальмують розвиток багатоконтекстного творчого мислення (скутість, закритість, страх відстоювання своєї точки зору), допомагали рухові вправи і завдання, робота в групах і командах, сюжетно-рольові ігри [2-4]. Для кожного учасника експерименту ми намагалися створити ситуація успіху. Зокрема, ми вводили елементи театралізації, для кожного з учасників підбирали роль, що сприяла його творчому самовираженню. Розвиваюче середовище забезпечувало самопрезентацію інтелектуальних продуктів, при цьому кожен учасник експерименту мав можливість висловити свою точку зору, навести необхідні аргументи. Особливу увагу ми звертали на вислови, рефлексію учасників експерименту.

Ще одним інструментальним психологічним чинником розвитку пізнавальної сфери офіцерів ОРП, як вищезазначено, є розвиток якостей багатоконтекстного творчого мислення в умовах розвивальної взаємодії. Розвивальну взаємодію вчені визначають як спеціально організовану спільну цілеспрямовану, систематичну, з особливим змістом і особливими формами та методами пізнавальну діяльність, яка створює особливе розвиваюче середовище і активізує процес розвитку якостей творчого мислення суб'єктів взаємодії. Цей чинник ми посилювали через створення наступних умов: відбір змісту курсу; врахування особистісних особливостей учасників експерименту; гуманістична взаємодія всіх учасників експерименту.

Змістовною основою розвитку пізнавальної сфери офіцерів були психологічні ігри та розв'язання професійних нестандартних ситуацій, що пов'язані з розробкою оперативно-розшукових заходів з проникнення в організовані злочинні угруповання, організацією, добуванням та легалізацією оперативної інформації про протиправну діяльність на державному кордоні, реальною небезпекою життю та здоров'ю офіцерів, членів їх сімей, осіб, які співпрацюють з офіцерами ОРП Держприкордонслужби.

Розвиваючу взаємодію ми будували таким чином, щоб послідовно вирішувати наступні завдання: дати учасникам експерименту інформацію про себе та інших, про важливість різних психічних процесів; розвинути в учасників експерименту сприйнятливість до нового, підготувати їх до цілеспрямованого розвитку якостей творчого мислення, активізувавши їх пізнавальні процеси; розвинути швидкість, гнучкість, оригінальність, точність мислення через систему

завдань і ігор, орієнтованих на вільне творче самовираження; виявити труднощі в розвитку творчого мислення учасників експерименту і сприяти створенню ситуації успіху при розв'язанні творчих завдань для кожного, сформувати в учасників експерименту адекватну оцінку своїх творчих можливостей.

Під час розвиваючого експерименту ми варіювали структурні елементи занять. Зокрема, ми враховували, що психологічна підготовка до заняття повинна передбачати певний настрій учасників на творчість, активізацію пізнавальних процесів. На перших хвилинах занять ми пропонували завдання та проблемні ситуації, що вимагають швидкого, гнучкого, багатоваріантного, оригінального рішення. Теоретична частина включала повідомлення теоретичних відомостей за темою, бесіди за певним матеріалом. До практичної частини увійшли конкретні завдання, що забезпечували розвиток якостей багатоконтекстного творчого мислення. Аналітична частина – це пібивання підсумків заняття, аналіз і самоаналіз. Обов'язковим елементом цієї частини була рефлексія, що передбачала усвідомлення учасниками експерименту системи своїх дій. Рефлексія і самоаналіз підтримували також зворотний зв'язок учасників експерименту з ведучим.

Формування багатоконтекстного творчого мислення в учасників експерименту відбувалося неоднаково, тому необхідно було враховувати особистісні особливості кожного офіцера. Для кожного заняття ведучий готував пакет карток з індивідуальними завданнями різного ступеня складності. Учасники експерименту могли самостійно вибрати ту або іншу картку, ведучий надавав індивідуальні консультації.

Серед учасників експерименту ми виділили три групи: тих, хто постійно прагнув проявляти багатоконтекстне творче мислення; тих, хто ситуативно виявляв творче мислення та потребував спонукання; а також тих, хто рідко виявляв багатоконтекстне творче мислення.

У різних групах для розвитку багатоконтекстного творчого мислення ми використовували завдання, в яких було враховано різницю у якісному складі учасників експерименту. Так, наприклад, в групі тих, хто постійно намагався виявляти багатоконтекстне творче мислення, ми використовували такі завдання: робота за індивідуальними картками; завдання підвищеної складності; завдання за бажанням офіцерів; допомога в усвідомленні помилок і шляхів їх усунення; підвищення впевненості в своїх силах.

У групі тих, хто ситуативно проявляв багатоконтекстне творче мислення і потребував спонукання, ми застосовували такі завдання: допомога в усвідомленні помилок і шляхів їх усунення; контроль за виконанням завдань; завдання за бажанням офіцерів, з урахуванням їх схильностей; запобігання конфліктів; тимчасове полегшення завдань; підвищення впевненості в своїх силах, створення ситуації успіху.

У групі тих, хто рідко виявляв багатоконтекстне творче мислення, ми використовували такі завдання: допомога в усвідомленні помилок і шляхів їх усунення; завдання з урахуванням схильностей, за бажанням офіцерів; тимчасове полегшення завдань; робота за індивідуальними картками; запобігання конфліктів; допомога в усвідомленні помилок і шляхів їх усунення, зміцнення впевненості в своїх силах, створення ситуації успіху; контроль за виконанням завдань; тимчасове полегшення завдань.

На заняттях ми також передбачали індивідуальну роботу за такими напрямками: за змістом завдань, за темпом їх виконання, індивідуальний підхід шляхом надання різних видів допомоги, проведення консультацій. У підсумку кількість учасників експерименту, які постійно прагнули виявляти творче мислення, зростає майже в два рази.

Наступною умовою розвитку багатоконтекстного творчого мислення в умовах розвиваючої взаємодії, як ми враховували, була гуманістична взаємодія всіх учасників експерименту. За основу курсу розвитку пізнавальної сфери офіцерів ОРП Держприкордонслужби ми взяли такі гуманістичні цінності: визнання творчого начала в особистості кожного офіцера; розвиток відчуття “МИ”; сприйняття інших такими, які вони є; створення умов для розкриття творчого потенціалу кожного. На заняттях культивувалися довірливий стиль взаємодії, щирість, відкрите вираження своїх думок і відчуттів, доброзичливість щодо інших, право на будь-яку точку зору, право кожного відстоювати свою думку.

Гуманістичну взаємодію ми намагалися забезпечити на трьох етапах проведення занять: на першому етапі ведучий різними прийомами сприяв формуванню в учасників експерименту психологічної готовності до співпраці, на другому етапі ми намагалися залучити всіх учасників експерименту до гуманістичної взаємодії, на третьому етапі вона ставала переважною на заняттях.

Третім інструментальним психологічним чинником розвитку пізнавальної сфери офіцерів ОРП ми обрали психологічну підтримку розвитку багатоконтекстного творчого мислення, тобто спільне із офіцером визначення особливостей його творчого мислення, умов і шляхів його розвитку, а також подолання перешкод, що його гальмують.

Зазначений чинник ми намагалися посилити через створення таких умов: розвиток здібності до проблематизації, допомога особистості при опануванні творчих розумових стратегій; забезпечення реалізації здатності особистості до самоуправління емоційним станом у творчій діяльності; забезпечення доцільної творчої взаємодії у професійній діяльності.

Ми враховували, що розвиток здібності до проблематизації пов'язаний насамперед з опануванням стратегій мислення, що допомагають генерувати рішення [5]. З огляду на це намагалися під час формувального експерименту дотримуватися таких загальних принципів: допомагати учасникам експерименту вести пошук різних шляхів досягнення мети та обирати найкращий, визначати якість ідей за її результатами, відзначати оригінальні та корисні ідеї, знаходити рішення в нестандартних ситуаціях тощо.

Ми також використовували наступні методи розвитку здібностей до проблематизації: активізуючий процес генерації ідей, рольові ігри, занурення в нестандартні ситуації, метод “руйнування схем”, що дозволяв побачити нове у вже відомому, метод “віддалення”, який сприяв осмисленню ідей тощо. На заняттях учасники експерименту опановували на практиці ті прийоми і методи, а також стратегії мислення, що активізують процес творчого мислення. Загалом можна говорити про три етапи опанування учасниками експерименту творчих розумових стратегій: ознайомлення з різними стратегіями і методами творчого мислення; пробне застосування стратегій при вирішенні різних

проблем на заняттях; опанування творчих розумових стратегій та застосування їх у професійній діяльності.

Ми також враховували, що здатності особистості до самоуправління емоційним станом у творчій діяльності виявляються в умінні самостійно нейтралізувати негативні емоції, що виникають при розв'язанні творчих завдань, та актуалізувати ті позитивні емоції, що допомагають процесу багатоконтекстного творчого мислення. На заняттях експериментального курсу ми звертали також увагу на індивідуальні особливості учасників, вели роботу щодо вдосконалення їх комунікативних умінь, розвитку властивостей та якостей особистості. Програма передбачала використання творчих завдань і нестандартних ситуацій. Важливою умовою розвитку творчого мислення особистості ми вважали також застосування його в різних проблемно-конфліктних ситуаціях. Щоб розвинути у учасників експерименту здібність до самоуправління емоційним станом в процесі творчої діяльності, ми організовували “переживання” реальних і вигаданих ситуацій. При цьому ми передбачали такі ситуації, що мали супроводжуватися загостреними особистісними емоціями (ігри “Катастрофа”, “Конфлікт” тощо). Кожен учасник експерименту брав на себе певну роль і при її “проживанні” вчився керувати своїм емоційним станом.

На початку занять нашим основним завданням було допомогти учасникам експерименту подолати негативні емоції, що перешкождали процесу багатоконтекстного творчого мислення. Ми враховували, що негативні емоції породжують такий когнітивний стиль, як “звуження” мислення, яке виражається в стереотипному і ригідному порядку дій [6]. Ми фіксували в певний момент наявність у учасників експерименту негативних емоцій та допомагали їх подолати.

Нами також було враховано, що при виникненні змішаних (позитивних і негативних) емоцій учасник експерименту може самостійно зафіксувати дію негативних емоцій, а потім заблокувати їх та спробувати актуалізувати позитивні емоції, що сприяли б процесу багатоконтекстного творчого мислення. З огляду на це ми намагалися, щоб на експериментальних заняттях відбувся перехід позитивних емоцій суб'єкта з потенційного поля в актуальне. Позитивні емоції сприяли процесу багатоконтекстного творчого мислення, в позитивному емоційному стані учасники експерименту частіше могли встановлювати нові незвичайні зв'язки між поняттями. При цьому діяв такий когнітивний стиль, як розширення мислення, що свідчило про творчий спосіб дій [6]. Те, що ми формували здатність в учасників експерименту зберігати та розвивати позитивні емоції в творчій діяльності, дозволило у свою чергу розвивати інтегровані емоційні і когнітивні процеси офіцерів ОРП, які сприяли подальшому розвитку їх творчого мислення.

На всіх заняттях експериментального курсу ми підтримували доцільну творчу взаємодію учасників експерименту; розглядали доцільність як відповідність форм і методів поведінки певній меті, при якій ті чи інші форми і методи є обумовлено необхідними. Особливу увагу приділено введенню ситуацій, в яких одні учасники експерименту вважали за доцільне вступати в творчу взаємодію з іншими.

Орієнтуючись на дослідження О.М. Матюшкіна, ми виділили три рівні доцільності творчої взаємодії суб'єктів: зокрема, рівень цілепокладання пе-

редбачав взаємодію суб'єкта з одним або декількома суб'єктами для визначення мети і напрямів її досягнення; рівень визначення способів досягнення мети передбачав, що творче завдання стимулює взаємодію суб'єкта з іншими суб'єктами для визначення способів досягнення мети; рівень обставин (умов) передбачав здатність суб'єкта вступати у взаємодію з іншими суб'єктами для визначення обставин (умов) діяльності [7].

Як було виявлено, психологічна підтримка процесу розвитку багатоконтекстного творчого мислення офіцерів ОРП Держприкордонслужби сприяла активізації розвитку творчої пізнавальної діяльності учасників експерименту. Аналіз результатів формувального експерименту показав, що більше 40% учасників експериментальної групи досягли високого рівня і більше 50% – середнього рівня прояву якостей багатоконтекстного творчого мислення, це дозволяє зробити висновки про ефективність проведеної дослідно-експериментальної роботи.

Висновки. На підставі результатів нашого емпіричного дослідження можемо зазначити, що визначальне значення в розвитку пізнавальної сфери офіцерів ОРП відіграють такі психологічні умови: актуалізація потреби у проявах якостей багатоконтекстного творчого мислення; розвиток якостей багатоконтекстного творчого мислення в умовах розвивальної взаємодії; психологічна підтримка формування багатоконтекстного творчого мислення; ретельне опрацювання змісту занять; врахування особистісних особливостей учасників розвивальної взаємодії; гуманістична взаємодія усіх учасників взаємодії; розвиток здатності до проблематизації, надання особистості можливості оволодіти творчими розумовими стратегіями; забезпечення реалізації здатності особистості до самоуправління емоційним станом в процесі творчої діяльності; забезпечення доцільної творчої взаємодії у професійній діяльності.

Перспективним напрямом подальших досліджень пізнавальної сфери офіцерів ОРП є експериментальна перевірка гіпотези про те, що актуалізація потреби офіцерів ОРП до прояву творчого мислення шляхом її розвитку і психологічної підтримки в процесі розвивальної взаємодії та практичної діяльності сприятиме як підвищенню ефективності окремих пізнавальних процесів, так і розвитку пізнавальної сфери загалом.

Література

1. Ушинский К. Д. О воспитании: Для педагогов, родителей и студентов педвузов / К. Д. Ушинский. – М. : Шк. пресса, 2003. – 190 с.
2. Душабаев З. Р. Психологические основы системы игр, развивающих интеллектуальные умения и способности («Сириус») / З. Р. Душабаев // Вестник Балтийской академии. – 2000. – Вып. 32. – С. 21-27.
3. Остафьевский С. А. Методика застосування ділової гри у навчальному процесі / С. А. Остафьевский, В. А. Стрельбицкий // Збірник наукових праць. – 2004. – № 31, ч. II. – С. 163-165.
4. Цзен Н. В. Психотренинг: игры и упражнения / Н. В. Цзен, Ю. В. Пахомов. – М. : Физкультура и спорт, 1988. – 268 с.
5. Степанов С. Ю. Управленческая инноватика: рефлепрактические методы / С.Ю. Степанов, С.Н. Маслов, Е.А. Яблокова. – М. : РАУ, 1993. – 65 с.
6. Васильев Н. Н. Тренинг преодоления конфликтов / Н. Н. Васильев. – СПб. : Речь, 2002. – 174 с.

7. Махлай О. М. Критерії, показники і рівні розвитку пізнавальної сфери в аспекті багатоконтекстного творчого мислення / О. М. Махлай // Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка : зб. наук. праць. — 2006. — № 5. — С. 16-20.

ДО ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МУЗИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ КОНТЕКСТНОГО НАВЧАННЯ

УДК 378.14: 78

Сунь Пенфей

У статті розглянута проблема розвитку музичного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі контекстного навчання. Визначено сутність поняття «музичне мислення». Розкрито особливості розвитку музичного мислення студентів на основі контекстного підходу.

Ключові слова: мислення, музичне мислення, контекст, контекстне навчання.

К ПРОБЛЕМЕ РАЗВИТИЯ МУЗЫКАЛЬНОГО МЫШЛЕНИЯ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ КОНТЕКСТНОГО ОБУЧЕНИЯ

Сунь Пенфей

В статье рассмотрена проблема развития музыкального мышления будущих учителей музыкального искусства в процессе контекстного обучения. Определена сущность понятия «музыкальное мышление». Раскрыты особенности развития музыкального мышления студентов на основе контекстного подхода.

Ключевые слова: мышление, музыкальное мышление, контекст, контекстное обучение.

TO THE QUESTION OF DEVELOPMENT OF MUSICAL THINKING FORMATION OF STUDENTS IN THE PROCESS OF CONTEXT STUDY

Sun Penfey

The article touches upon of the problem of development of musical thinking formation of the future teachers of music in the process of context study. The author gave a definition of the concept of «musical thinking formation». The article reveals the features of the development of musical thinking formation of students by context-approach.

Key words: thinking, musical thinking formation, context, context study.

Постановка проблеми. Зміни в суспільному житті України і Китаю не можуть не впливати на зміст, форми і методи навчання та виховання підростаючого покоління. Сьогодні, у зв'язку з актуальними проблемами духовності, особливу роль відіграє музичне виховання молоді. Необхідною умовою вирішення означених проблем є постійне вдосконалення роботи всіх ланок системи мистецької освіти і перш за все тих, які здійснюють підготовку вчителів музичного мистецтва.

Першорядного значення в підготовці фахівців у галузі музичного мистецтва набувають питання активізації їхнього музичного мислення як одного з